

THE SITUATION WITH RESPIRATORY DISEASES IN THE POPULATION OF THE SKOPJE REGION FOR 2021

Valentina Simonovska

Faculty of Medical Sciences – UGD - Shtip, RN Macedonia, valentina.simonovska@ugd.edu.mk

Biljana Cekova

PHI Centre for Public Health - Shtip, RN Macedonia, dr.cekovabiljana@gmail.com

Abstract: The purpose of the research of this paper is to present the situation with the most common respiratory diseases of the population of the Region of Skopje for 2021. To point out the severity of the diseases and the need for proper and early diagnosis of the same and to point out appropriate preventive measures for the respiratory diseases.

Research methodology: In this research, were used the standard summary reports from the ambulance-polyclinic activity of the service for general medicine, health care of children, school children and youth, as well as the Individual report for inpatient treatment from the hospital health care. The method of work is descriptive with retrospective analysis of the given data.

Results of the research: The first place in the structure of the most common subcategories of diseases of the respiratory system (J00-J99) in the field of general medicine, health care of school children and youth and health care of children in the Region of Skopje for 2021 is occupied by the subcategory acute pharyngitis and acute tonsillitis (J02-J03). In the field of general medicine, 33% of the total number of registered respiratory diseases fall into this subcategory; in the activity of health care of school children and youth 56% of the total number of registered diseases is from this subcategory, while in the activity of health protection of children the representation is 45%. In the structure of the hospital activity for 2021, the largest share of treated patients from the group of diseases of the respiratory system (J00-J99) belongs to subcategory J18 Pneumonia, microorganism unmarked, ie 41% of all hospitalizations with registered diseases of this group.

Conclusions: The outpatient polyclinic activity is dominated by acute tonsillitis and pharyngitis as the most common reason for visiting a doctor during 2021 in all activities, but most often for children aged 0-6 years. The most common reason for hospitalization during 2021 was Pneumonia from an unmarked microorganism for both sexes equally and most often for children aged 1-4 years.

Recommendations: The recommendations arising from this paper are aimed at emphasizing the importance of prevention of respiratory diseases and emphasizing the importance of health and educational measures. In that regard, the recommendations of the state and health authorities for identification of health risks, changing lifestyles, strengthening the immune system, spending most of the time outdoors and the like should be mentioned first.

Keywords: respiratory diseases, specific morbidity rate, prevention, acute upper respiratory infections, pneumonia.

СОСТОЈБАТА СО РЕСПИРАТОРНИТЕ ЗАБОЛУВАЊА КАЈ НАСЕЛЕНИЕТО ОД СКОПСКИОТ РЕГИОН ЗА 2021 ГОДИНА

Валентина Симоновска

Факултет за медицински науки – УГД - Штип, РС Македонија, valentina.simonovska@ugd.edu.mk

Билјана Цекова

ЈЗУ Центар за јавно здравје - Штип, РС Македонија, dr.cekovabiljana@gmail.com

Апстракт: Цел на истражувањето на овој труд е да се прикаже состојбата со најчестите респираторни заболувања на населението од Скопскиот регион за 2021 година. Да се укаже на сериозноста на заболувањата и потребата од правилно и рано дијагностицирање на истите и да се посочат соодветни превентивни мерки за респираторните заболувања.

Методологија на истражувањето: Во ова истражување користени се стандардните збирни извештаи од амбулантно-поликлиничката дејност од службата за општа медицина, здравствена заштита на деца, на училишни деца и младина, како и Индивидуалниот извештај за стационарно лекувано лице од болничката здравствена заштита. Методот на работа е дескриптивен со ретроспективна анализа на дадените податоци.

Резултати од истражувањето: Првото место во структурата на најзастапени субкатегории на болестите на респираторен систем (J00-J99) во дејноста општа медицина, здравствена заштита на училишни деца и младина и здравствена заштита на деца во Скопскиот регион за 2021 година го завзема субкатегоријата

акутен фарингит и акутен тонзилит (J02-J03). Притоа во дејноста општа медицина 33% од вкупниот број на регистрирани респираторни заболувања отпаѓа на оваа субкатегија; во дејноста здравствена заштита на училишни деца и младина 56% од вкупниот број на регистрирани заболувања е од оваа субкатегија, додека пак во дејноста здравствена заштита на деца застапеноста изнесува 45%. Во структурата на болничката дејност за 2021 година најголем удел на лекувани болни од групата болести на респираторен систем (J00-J99) припаѓа на субкатегија J18 Пневмонија, микроорганизам неозначен, односно 41% од сите хоспитализации со регистрирани заболувања од оваа група.

Заклучоци: Во амбулантно поликлиничката дејност доминира акутниот тонзилит и фарингит како најчеста причина за посета кај лекар во текот на 2021 година и тоа во сите дејности, но најчесто за децата од 0-6 години. Најчеста причина за хоспитализација во текот на 2021 година била Пневмонијата од неозначен микроорганизам и тоа за двата пола подеднакво и најчесто за децата од 1-4 години.

Препораки: Препораките кои произлегуваат од овој труд се насочени кон истакнување на значењето на превенцијата од респираторните заболувања и акцентирање на важноста на здравствено-воспитните мерки. Во таа насока како прво треба да се споменат препораките од државата и здравствените власти за идентификација на здравствените ризици, менување на животните стилови, јакнење на имунолошкиот систем, поминување на повеќето од времето на отворено и слично.

Клучни зборови: респираторни болести, стапка на специфичен морбидитет, превенција, акутни горно-респираторни инфекции, пневмонија.

1. ВОВЕД

Белодробното дишење е размена на гасови што се одвива меѓу алвеолите и крвните капилари во белите дробови, додека ткивно дишење е размената што се одвива меѓу крвните капилари на ткивото и самите клетки на тоа ткиво. Системот за дишење се состои од низа органи, кои можат да се поделат во две групи: 1. горни дишни патишта (носот, грлото и гркланот) 2. долни дишни патишта (душникот, бронхиите и белите дробови со плеврата).[1] Белодробна болест е состојба кога е пореметена функцијата на белите дробови. Во некои случаи проблемот лежи во процесот на размената на гасовите кога е спречена апсорпцијата на кислородот и елиминацијата на јаглерод диоксид. Респираторните болести често доведуваат до инвалидност и прерана смрт. Меѓу почестите респираторни заболувања се вбројуваат акутните горно-респираторни инфекции и на нив отпаѓаат над 50 % од сите акутни заболувања. Инциденцата на акутните респираторни заболувања во САД се движи од 3 до 5.6 инфекции по лице годишно. Стапката е највисока кај децата до едногодишна возраст (6.1 до 8.3 случаи годишно) и останува висока се до 6-тата година од животот, по што се забележува прогресивно намалување. Кај возрасните се јавуваат 3 до 4 инфекции по лице годишно.[2] Бронхитис е воспаление на обвивката на бронхијалните цевки. Акутниот бронхит е многу чест и во најголем број од случаите е резултат на настинка или друга респираторна инфекција. Хроничниот бронхит пак, е многу посериозна состојба бидејќи претставува континуирана иритација или воспаление на обвивката на бронхијалните цевки, најчесто предизвикано од пушење.[3] Хроничниот бронхит се манифестира со полоша перцепирана здравствена состојба, функционално ограничување, намалување на секојдневните активности, губење на работно време и поголема потрошувачка на медицински ресурси. Симптомите на хроничниот бронхит треба да се сметаат како индикатори за зголемен ризик од значително нарушување на здравствената состојба и користењето на ресурсите за здравствена заштита.[4] Хроничната опструктивна белодробна болест (ХОББ) е дефинирана од страна на Светската иницијатива за хронична опструктивна белодробна болест (GOLD) како состојба што се одликува со ограничување на протокот на воздух, кое не е целосно реверзибилно. ХОББ се карактеризира со емфизем, состојба што анатомски се дефинира како уништување и проширување на белодробните алвеоли и хроничен бронхит. Клинички се манифестира како состојба со хронична кашлица и создавање мукус. Одредени испитувања покажале дека респираторните болести се поинтензивни кај лицата што живеат во урбани средини, во споредба со оние што живеат во рурални области, што може да се објасни со поголемиот степен на загаденост на урбаните средини. Сепак се уште не е утврдена поврзаноста меѓу загаденоста на воздухот и појавата на хронична опструкција на протокот на воздух. Пролонгираната изложеност на чад што се ослободува при согорување на биомаса – што претставува вообичаен начин на готвење во одредени земји – се чини дека е уште еден значаен фактор на ризик кај женската популација во тие земји. Сепак, во повеќето земји, загаденоста на воздухот на околината е многу поневажен фактор на ризик, отколку пушењето цигари.[5] Според студијата за глобално оптоварување на болести, повреди и фактори на ризик од 2017 година, пневмонијата останува водечка причина за смрт кај децата на возраст под пет години, и покрај 36% намалување на смртните случаи поврзани со пневмонија кај оваа популација во последните десет години. Поради актуелната хуманитарна криза, милиони раселени луѓе се соочуваат со неизвесна иднина. Тие се изложени на исклучително висок

ризик од инфекции како пневмонија поради неухранетост, загадување на воздухот во затворените простории, пренатрупаност, здравствени недостатоци и ограничен пристап до вода.[6]

2. ЦЕЛ

Основна цел на овој труд е да се прикаже состојбата со респираторните болести на населението во Скопскиот регион за 2021 година. Да се укаже на сериозноста на заболувањата, потребата од правилно и рано дијагностицирање и да се посочат соодветни превентивни мерки за респираторните заболувања.

3. МАТЕРИЈАЛИ И МЕТОД

Во ова истражување користени се стандардните збирни извештаи од амбулантно-поликлиничката дејност од службата за општа медицина, здравствена заштита на деца, на училишни деца и младина, како и Индивидуалниот извештај за стационарно лекувано лице од болничка здравствена заштита. Методот на работа е дескриптивен со ретроспективна анализа на дадените податоци. Резултатите ќе бидат претставени табеларно и графички преку избрани статистички индикатори во стапки на 1.000 жители и проценти.

4. РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

Во структурата на најзастапени субкатегории на болестите на респираторен систем (J00-J99) во дејноста општа медицина првото место го зазема субкатегија акутен фарингит и акутен тонзилит (J02-J03) и има вкупен број од 69.872 регистрирани заболувања со стапка на специфичен морбидитет од 147,7 /1.000 жители, односно 33% од вкупниот број на регистрирани респираторни заболувања во дејност општа медицина. Во однос на дистрибуцијата по пол 28.996 лица се од машки пол со стапка на специфичен морбидитет од 126,3 /1000 жители, а 40.876 се од женски пол (168,0 /1.000 жители). Второ место припаѓа на субкатегијата акутен бронхит и акутен бронхиолит (J20-J21) со вкупен број 33.697 регистрирани заболувања и стапка на специфичен морбидитет од 71,2/1.000 жители, односно зазема 16% од вкупниот број на регистрирани респираторни заболувања во дејност општа медицина. Додека на трето место се наоѓаат Други акутни горно-респираторни инфекции (J00-J01, J05-J06) и имаат број од 32.092 регистрирани заболувања со стапка на специфичен морбидитет од 67,9 /1.000 жители, односно 15% од вкупниот број на регистрирани респираторни заболувања во дејност општа медицина.

Графикон бр.1

Извор: ЈЗУ Центар за јавно здравје - Скопје

Во дејноста здравствена заштита на училишни деца и младина вкупниот број на регистрирани болни со Акутен фарингит и акутен тонзилит изнесува 31.940 регистрирани заболувања со стапка од 206,3 /1.000 жители, односно 56% од вкупниот број на регистрирани респираторни заболувања. Во однос на дистрибуцијата по пол 16.127 лица се од машки пол со стапка на специфичен морбидитет од 204,1/1000 жители, а 15.813 се од женски пол (208,6 /1.000 жители). Второто место припаѓа на субкатегијата Други акутни горно-респираторни инфекции (J00-J01, J05-J06) и има вкупен број 12.073 регистрирани заболувања со стапка на специфичен морбидитет од 78,0 /1.000 жители, односно зазема 21% од вкупниот број на

регистрирани респираторни заболувања. Третото место го завзема субкатегијата Акутен бронхит и акутен бронхиолит (J20-J21) и има број 6.885 регистрирани заболувања со стапка на специфичен морбидитет од 44,5 /1.000 жители, односно 12% од вкупниот број на регистрирани респираторни заболувања.

Графикон бр.2

Извор: ЈЗУ Центар за јавно здравје – Скопје

Акутниот фарингит и тонзилит (J02-J03) со вкупен број од 33.768 регистрирани случаи е субкатегија со најголем удел во дејноста здравствена заштита на деца. Стапката на специфичен морбидитет изнесува 614,5 /1.000 жители, односно 45% од вкупниот број на регистрирани респираторни заболувања во оваа дејност. Во однос на дистрибуцијата по пол 17.632 лица се од машки пол со стапка на специфичен морбидитет од 616,5 /1000 жители, а 16136 се од женски пол (612,4 /1.000 жители). Второто место припаѓа на субкатегијата Други акутни горно-респираторни инфекции (J00-J01, J05-J06) и има вкупен број 18.271 регистрирани заболувања со стапка на специфичен морбидитет од 332,5/1.000 жители, односно зазема 24% од вкупниот број на регистрирани респираторни заболувања. Третото место го завзема субкатегијата акутен бронхит и акутен бронхиолит (J20-J21) и има број 13.195 регистрирани заболувања со стапка на специфичен морбидитет од 240,1 /1.000 жители, односно 17% од вкупниот број на регистрираниот морбидитет. Притоа 7.257 лица се од машки пол, додека 5.938 лица се од женски пол со стапка на специфичен морбидитет од 253,7 /1.000 за машки пол и 225,4 /1.000 жители за женски пол.

Графикон бр.3

Извор: ЈЗУ Центар за јавно здравје - Скопје

Во структурата на болничката дејност најголем удел на лекувани болни од групата болести на респираторен систем (J00-J99) припаѓа на субкатегија J18 Пневмонија, неозначен микроорганизам и има вкупен број од 1.040 хоспитализирани лица со стапка на специфичен морбидитет од 1,6 /1.000 жители со што се номинира на прво место во однос на бројот на хоспитализации од регистрираните респираторни заболувања. Процентуално завзема 41% од сите хоспитализации со регистрирани заболувања од оваа група. Од нив 588 хоспитализирани болни се од машки пол (стапка на специфичен морбидитет од 1,9 /1.000 жители) и 452 хоспитализирани болни се од женски пол (1,4 /1.000 жители). Во однос на возрастната категорија најголем број на хоспитализирани болни се од 1-4 години и истиот изнесува 301 лице (односно стапка од 10,1/1.000 жители). Притоа 155 хоспитализирани лица од возрастната категорија 1-4 години се од машки пол (стапка од 10,1/1.000 жители), додека 146 се од женски пол (стапка од 10,1/1.000 жители). Второто место во однос на бројот на хоспитализирани лица од групата болести на респираторен систем (J00-J99) во болничката дејност припаѓа на субкатегија J35 Хронични болести на тонзилите и аденоидите, односно со вкупен број од 376 хоспитализирани лица со стапка на специфичен морбидитет од 0,6/1.000 жители. Процентуално завзема 10% од сите хоспитализации со регистрирани респираторни заболувања. Третото место и припаѓа на субкатегијата J34 Други заболувања на носот и на назалните синуси односно со вкупен број од 338 хоспитализирани лица со стапка на специфичен морбидитет од 0,5/1.000 жители. Процентуално завзема 9% од сите хоспитализации. Четвртото место припаѓа на субкатегија J44 Друга хронична опструктивна пулмонална болест, односно со вкупен број од 309 хоспитализирани лица со стапка на специфичен морбидитет од 0,5/1.000 жители. Процентуално завзема 8% од сите хоспитализации со регистрирани заболувања. Петтото место припаѓа на субкатегијата J20 Акутен бронхит односно со вкупен број од 211 хоспитализирани лица со стапка на специфичен морбидитет од 0,3/1.000 жители. Процентуално завзема 5% од сите хоспитализации со регистрирани респираторни заболувања.

Графикон бр.4

Извор: ЈЗУ Центар за јавно здравје – Скопје

5. ЗАКЛУЧОЦИ

Во амбулантно поликлиничката дејност доминира акутниот тонзилит и фарингит како најчеста причина за посета кај лекар во текот на 2021 година и тоа во сите дејности, но најчесто за децата од 0-6 години. Најчеста причина за хоспитализација во текот на 2021 година била Пневмонијата од неозначен микроорганизам и тоа за двата пола подеднакво и најчесто за децата од 1-4 години.

6. ПРЕПОРАКИ

Препораките кои произлегуваат од овој труд се насочени кон истакнување на значењето на превенцијата од респираторните заболувања и акцентирање на важноста на здравствено-воспитните мерки. Иако можностите за превенција на респираторните болести се скромни, следејќи го високиот морбидитет и големите економски трошоци што тие ги предизвикуваат, мора да помислиме дека добар дел од нив помалку или

повеќе може да се превенираат. Во таа насока како прво треба да се споменат препораките од државата и здравствените власти за идентификација на здравствените ризици, менување на животните стилови, јакнење на имунолошкиот систем, поминување на повеќето од времето на отворено и сл. Понатаму, овде се и заложбите на државата кои се однесуваат на воведување на разни мерки за намалување на загаденоста на воздухот, примената на урбано планирање на сообраќајниците, оддалечувањето на училиштата од нив и сл. Како дел од препораките е здравственото воспитание и кампања за намалување на бројот на пушачите. Потрено е зголемување на јавната свест за респираторните заболувања со цел да се обезбеди поголема можност пациентите да ја препознаваат болеста и да се свесни за сериозноста на поврзаните проблеми.

ЛИТЕРАТУРА

- Докиќ, Д. (2002). *поглавје Пулмологија, Интерна Медицина*, Скопје, стр.341
- Ѓоргоски, И.К. (2011). *Физиологија 1*, Скопје стр.2
- Фаучи, Е.С., Браунвалд, Ј.Л., Каспер, Д.Л., Хаузер, С.Л., Лонго, Д.Л., Џејмсон, Џ.Л., & Лоскалцо, Џ. (2012). *Принципи на интерната медицина на ХАРИСОН*, Табернакул, Скопје, стр. 1635 – 1636
- WEB site: <https://zmc.mk/blog/shto-pretstavuva-bronhitis-i-kako-da-se-namali-rizikot-od-ova-zaboluva-e/>, пристап Март 2022
- WEB site: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0954611111004>, пристап Март 2022
- WEB site: <https://blogs.biomedcentral.com/on-health/2019/11/12/pneumonia-is-a-major-threat-to-public-health-why-dont-we-acknowledge-the-fact/> пристап Март 2022
- WEB-stranica/WEB site: <http://www.stat.gov.mk>, пристап март 2022
- WEB site: https://www.who.int/health-topics/chronic-respiratory-diseases#tab=tab_1, пристап март 2022
- WEB site: https://www.stat.gov.mk/Publikacii/2020/MakStat_IZBOR_2020.pdf Макстат избор, 2020, пристап Март 2022
- WEB site: <https://www.healthypeople.gov/2020/topics-objectives/topic/respiratory-diseases> пристап Март 2022